Jm
3706

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305972-p0001-5

Na. 5. D.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305972-p0002-1

פירו״ש על בראשית מ״ט פס׳ יוד
בשנת תצ״ה לפק

Caluœrii explicatio Gen. XLIX. 10. iudaicogermanice.

CIↃ IↃCCXXXV.

לא יסור שבט וגו׳ עש ווערט ניט
אבווייכן דער צעפטר פֿון יודה אונ איין געזעץ
געבער פֿון צווישן זיינן פֿיזן· ביז זוא לאנג
דער **שילה** קום· אונ דעם ווערט זיין
דער אן האנג דער פֿעלקר:

שאלה א׳

ווער איז דען דיזר **שילה**:

תשובה· ניאאנד אנדרש· אלז דער **משיח**·
וועלכֿר דא איז דער גרוטי **שליח**· דער
גרוטי גזאנד אדר בוטי גאטש· אדר ער
איז דער בן **שליה**· איין זון דער נאך גבורט·
וויא עש **הרד״ק** אין זיינן שרשים אין דעם
ווארט **שלה** ער קלערט· איז עבן זוא פֿיל
אלז איין זון דער **העלמה** דער יונג פֿרויא
(בישעיה ז׳ י״ד)· דאן דיא נאך גבורט ווערט
נייזרט אויש דעם גבליט דער ווייבש פרזונן
גבילדט: עש שפריכֿט אויך דיזר ראבין
אם אנגצוגן אורט בשיידליך· עד כי יבא
שילה· פירושו בנו· והנבואה על המשיח·

ביז דש קום שילה׳ דאש איז׳ זיין (דעש יהודה) זון׳ אונ׳ איז דיא ווייזאגונג פֿון דעם משיח: דאביאז דען ניט צו פֿרגעזן איז׳ וואש עבן דיזר רד״ק טרייבט אין טרט שבט׳ נקרא הראש והמושל שבט׳ כי דרך המושל להיות שבט בידו׳ ועד כי בידו שבט מוסר העם׳ עש ווערט גנאנט דאש הויבט אונ׳ דער רעגענט שבֿט׳ וויל דיא וויזי איינש רעגענטן איז׳ דש זיא איין שבֿט צעפטר אדר שטעקן אין זיינר האנד׳ אונ׳ וויטר׳ וויל אין זיינר האנד איז דיא רוט דער צוכֿט דעש פֿאלקש: אונ׳ אין חקק שפריכֿט ער׳ מחוקק ענין כתיבה׳ ופירוש מחוקק מבין רגליו׳ כי דרך המושל׳ להיות סופר יושב לרגליו׳ אחוקק בדייט איינן טרייבר׳ אונ׳ איז דיא ערקלערונג מחוקק מבין רגליו׳ וויל דיא וויז איינש רעגענטן איז׳ דש ער האט איינן טרייבר זיצן צו זיינן פֿיזן׳ זונשט ערקלערן עש אויך דיא תרגומים פֿון דעם משיח׳ תרגום אונקלוס שפריכֿט׳ לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה׳ וספרא מבני בנוהי׳ עד יתי משיחא׳ דדילה היא מלכותא׳ וליה ישתמעון עממיא׳ ניט ווערט הין וועג גנומן ווערדן דער דא איביט הערטשאפֿט

הערטאפט פום הויז יודה׳ אונ׳ איין טרייבר
פון דען זינן זיינר זיני׳ ביז קום משיח׳
וועלכם איז דאס קיניג רייך׳ אונ׳ איס ווערדן
געהורזאם זיין דיא פעלקר: תרגום ירושלמי
ערקלערט עס אויף גלייכן שלאג׳ לא פסקין
מלכין מדבית יהודה אף לא ספרין מלפי
אוריתא מבני בנוי׳ עד זמן דייתי מלכא
משיחא׳ דדידיא היא מלכותא׳ וליה עתידין
דישתעבדון כל מלכותא דארעא. ניט ווערדן
אויף הורן קיניגי פום הויז יודה׳ אונ׳ ניט
לערער׳ דיא לערן דאס געזעץ פון דען זינן
זיינר זיני׳ ביז אויף דיא צייט׳ דא קומן
ווערט דער קיניג משיח׳ דעסן דאס רייך
איז׳ אונ׳ דעם ווערדן אונטר וואֶרפן זיין
אלי קיניגרייך דער ערדן: עס ברופט
זיך אויף דען תרגום אנקלוס אלז איינר אוב
אלטי דולמעטשונג אונ׳ מסורה רבי יוסף אלבו
אין דעם פירטן ספר עיקרים פרק מ״ב׳
אנקלוס הגר שהיה מקובל משמעיה ואבטליון׳
שהיו בזמן בית שני׳ פירש לא יסור שבט
מיהודה על המשיח׳ לפי שקבלו כן משמעיה
ואבטליון׳ וכן הקבלה נמשכת בידינו עד היום׳
אנקלוס איין בקערטר יוד אויס דען גוים׳
וועלכר עס האט עמפפאנגן אדר גלערנט פון

טאעיה אונ׳ אבטליון · וועלכי גוועזן זיין צו דער צייט דעש אנדרן הויזש אדר טעמפלש · ער קלערט דאש לא יסור שבט מיהודה · פֿון דעם אטיח · ווימ ער עש זאה ענטפֿאנגן האט פֿון טאעיה אונ׳ אבטליון (אדר וויא רמ״בם אים מורה נבוכים וויל · פֿון רבי אליעזר אונ׳ יהושע) · אונ׳ זאה איז דיזי קבלה הערגלוגן דורך אונזרי העגד ביז אויף דען הייטיגן טאג:

שאלה ב׳

וויא ער קלערט דאש אור אלטי ברמשית רבא דיזן פסוק:

תשובה · עש שפריכט · לא יסור שבט מיהודה · זו לשכת הגזית · שנתנה בחלקי של יהודה וכו׳ ומחוקק מבין רגליו · אלו יושבי יעבץ שומרין הלכות בישראל בסנהדרין גדולה שיושבת בלשכת הגזית בחלק יהודה · שנאמר ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים וגו׳ · ומה לא יסור שבט מיהודה · אלא לומר לך · שלא נתן כח לסנהדרין לדין דיני נפשות אלא כל זמן שיושבין בלשכת הגזית · שכיון שגלו משם למקום אחר · בטלו דיני נפשות · שנאמר ועשית על פי הדבר׳ אשר יגידו מן

המקום

המקום ההוא׃ מלמד׃ שמקום גורם׃ עד כי יבא שילה׃ זה משיח׃ דאש איז טייטש׃ עס ווערט ניט ווייכן דאש צעפטר פֿון יהודה׃ דיז איז דיא טיני אונ׳ אויט גשפּלטי גריכֿט שטובי (דארין דאש סנהדרין אונ׳ הוכֿי גריכֿט צו זאמן קאם אונ׳ גהאלטן ווארדן)׃ וועלכֿי גגעבן אדר גזעלט וואר אין דעם טייל׃ לאנד אדר שטאם יהודה׃ (צו ירושלים אים יודיטן לאנד) וכו׳׃ ומחוקק מבין רגליו׃ דיז זיין דיא דא זילן צו יעבֿן׃ אונ׳ פֿר וואָרן דיא גזעץ׃ רעכֿט שפרוך אונ׳ גוואונהייטן אין ישראל׃ אין דעם גרוטן סנהדרין אונ׳ גריכֿט׃ זוא דא זילט אין דער טינן גריכֿט שטוב אין דעם טייל אדר לאנד יהודה׃ אלז גזאגט איז׃ אונ׳ דיא גטלעכֿטר דער טרייבר׃ וועלכֿי צו יעבֿן זילן אלז טוב היטר וגו׳׃ ווימ איז אים דאן נון׃ איז דאן ניט דער צעפטר גוויכֿן פֿון יהודה׃ אבר עס איז דיר צו זאגן׃ (רומ זאלט וויזן) דש ניט גגעבן איז אמכֿט דעם סנהדרין צו ריכֿטן אדר צו האלטן טוטש אורטל (גריכֿט)׃ זונדרן נור צו אלר צייט׃ דא זיא (צו גריכֿט) זאזן אין דער גריכֿט שטובי לשכת הגזית׃ דרום אלז זיא וועג צוגן פֿון דאר אן איינן אנדרן אורט׃ המבן אויך

גהירט דיא האלז אדר טוטש גריכֿטי · וויל
גזאגט איז · אונ׳ דוא זאלט טואן נאך דעם
אונר דעם ווארטש · וועלכֿש זיא ווערדן אן
קינדיגן פֿון דעם זעלבן אורט · וועלכֿש
דאן לערנט · דט דער אורט (דא דאש
גריכֿט זאלט גהאלטן ווערדן) גורם נוט
ווענדיג זייא · (דיא גריכֿטי דער זעלן
אדר דעם לעבנש אונ׳ דעם טוטש זיין אונטר
דען יהודים אן דיא גריכֿט שטובי צו ירושלים
גבונדן) עד כי יבא שילה: דיז
טרייבט דאש בראשית רבא · דא דאן צו
העלם טאג צוייכֿטי · דט דיז אלטי ספֿר
ניט אליין גשטיט · דט אין דער ווייזאגונג
דעם אירן פֿאטרש יעקבֿ פֿון משיח גרידט
ווערט · זונדרן דט אויך דאש שבֿט צעפטר
אונ׳ רעגימענט פֿון יהודה וועג גנומן · נייארט
וואלן זיא עש דא מיט ענטשולדיגן · דאש
סנהדרין זייא דא צו מאל צוואר נוך אים
לאנד יהודה גוועזן · אליין עש האב דאש
הוך אונ׳ אובר גריכֿט · אונ׳ אלזוא אויך
דיא גריכֿטי · דיא לעבן אונ׳ טוט בטראפֿן ·
ניט האלטן דירפֿן · וויל אין דער אורט
אונ׳ דיא גריכֿט שטוב גנומן וואר · וואלן
אן · זוא איז אין אויך צו זאלכֿר צייט דאש
שבֿט

שבֿט מיט דער גריכֿט שטוב גנומן· אונ׳
איז דאש שבֿט אדר צעפטר יסור ווארדן
פֿון יהודה· אונ׳ פֿולגליך איז שון צו דער
צייט דעש אור אלטן ספֿר בראשית רבא
דיא נבֿואה יעקבֿ פֿון דעם משיח ערפֿילט
גוועזן: אונ׳ וואש איז איין סנהדרין
אדר גריכֿט אהן גריכֿט אונ׳ מאכֿט· איין
מאן אהן ארם· גנוג איז עש· דש דיא
יהודים בקענן מיזן· דש דאש צעפטר מיט
דעם היכֿל· שטאט אונ׳ גריכֿט שטוב פֿון
יהודה גנומן ווארדן איז:

שאלה ג׳

וואש האבן דיא אנשי הקבלה היר איבֿר
פֿאר גדאנקן:

תשובה· דער בעל הטורים· וואו מיט
אויך רש״י· רבי בחיי· רבי משה הדרשן
איבר איין שטימן· צייגט אויש דער גימטריא·
דש דיא ווערטר יבא שילה אונ׳ דאש
ווארט משיח אן דער צאל גלייך זיין· דען
אלז וויא דאש ווארט משיח נאך דער בוך
שטעבליכֿן רעכֿנונג· דא מ׳ גילט פֿירציג·
ש׳ דרייא הונדרט וכו׳· אלזוא מאכֿן דיא
בוך שטאבן יבא שילה· ווען זיא צאל ווייז

גרעכנט ווערדן· דרייא הונדרט אכט אונ׳
פונפציג מן דער צאל· דאר אויש זיא דאן
טליגן· דש דער שילה זייא דער משיח:

שאלה ד׳

וואש שפריכט זוא גאר דער תלמוד היפון:
תשובה· המסיכתא סנהדרין דף צ״ח
ב׳ שפריכט אויש דריקליך מין חלק: אמר
רב· לא איברי עלמא אלא לדוד· ור׳ יוחנן
אמר למשיח: ומה שמו· דבית רבי שילא
אמרו שילה שמו· שנאמר· עד כי יבא
שילה וכו׳· עש האט גזאגט רב· ניט
מיז גשאפן דיא וועלט אלז נייארט אום דוד
ווילן: אבר רבי יוחנן האט גזאגט· ניט אלז
נייארט אום משיח ווילן: אונ׳ וואש מיז זיין
נאם· פון דעם הויז ר׳ שילא זאגן זיא· שילה
מיז זיין נאם· וויל גזאגט מיז· עד כי יבא
שילה· ביז דש קומן ווערט
דער שילה:

בשורה טובה על פי׳ לוקאס סימן א׳

פסוק כ״ו וגו׳ :

אונ׳ אים זעקסטן מאניט איז דער ענגל גבריאל
געשיקט װארדן פון פאר גאט אין איינה פון דען
שטעטן גליל· אונ׳ איר נאמי װאר נצרת׃ כז צו
איינר יונגפרויא· דיא דא ענטשפויזט װאר צו
איינם מאן· אונ׳ זיין נאם װאר יוסף· פון דעם
הויז דוד· אונ׳ דער נאמי פון דער יונגפרויא װאר
מרים׃ כח אונ׳ דער ענגל קאם צו איר אונ׳ שפראך
פרייאי דיך דוא בגנאדיגטי· דוא ביסט פול
לייטזעליגקייט· גאט איז מיט דיר· געבענשט
זייסטו אונטר דען װייברן׃ כט אונ׳ אלז זיא אין
געזעהן האטי· װאר זיא ערשראקן איבר זיינה
רידי· אונ׳ זיא שפראך אין אירן הערצן· װאס
איזט דאס פאר אין גרוז׃ ל אונ׳ דער ענגל
שפראך צו אירי· פירכטי דיך ניכט מרים· דען דוא
האסט גנאדי געפונדן אין דען אויגן גאטס׃
לא אונ׳ נון· דוא װירסט טראגן װערדן· אונ׳ איינן
זון געװינן· אונ׳ דוא זאלסט זיינן נאמן רופן ישוע׃
לב אונ׳ ער װירד גרויס זיין· אונ׳ איין זון דעס
איברשטן װירד ער גרופן װערדן· אונ׳ דער הער
גאט װירד אים געבן דען שטול זיינס פאטרס דוד׃
לג אונ׳ ער װירד קיניגן אין דעם הויז יעקב אין
איביגקייט· אונ׳ צו זיינם קיניגרייך איזט קיין
ענדי׃ לד אונ׳ מרים שפראך צו דעם ענגל· װיא
װירד דיזש געשעהן· אונ׳ איך האב קיינן מאן ער
קענט׃

קענט: לה אונ' דער ענגל אנטוואָרטיט אונ'
שפראַך צו איר· דער רוח הקודש ווירד איבר דיך
קומן· אונ' דיא שטערקי דעש איברשטן ווירד
איבר דיך שוועבן אונ' דיך בדעקן· דארום ווירד
דאש קינד· וועלכש פֿון דיר ווירד געבארן ווערדן·
דער זון גאָטש גנענט ווערדן: לו אונ' נוא· אליטבע
דיינה מומה· וועלכי איינה אין טרעכטיגן גרוסן
ווירד· אויך זיא איז טראגן איינן זון אין אירן אלטר
אונ' דיז איזט איר שוין דער זעקסטי מאָניט:
לז דען עש איז ניכש פֿרהוילן אונ' אין איגליך פֿאר
גאָט עטוואש: לח אונ' מרים שפראך· נון· איך
בין איינה מייד גאָטש· עש געשעהי איר נאך דיינם
וואָרט· אונ' דער ענגל שטיג אויף פֿון ביא איר:
לט אונ' מרים שטונד אויף אין דען זעלביגן טאגן·
אונ' גינג איילענדיג אויף דען בערג צו דער שטאט
יהודה: מ אונ' זיא קאם אין דאש הויש זכריה·
אונ' גריסטי אליטבע: מא אונ' עש געשאך· אלז
אליטבע הערטי דען גרוז פֿון מרים· הופֿטי דאש
קינד אין אירן בויך· אונ' אליטבע ווארד פֿול פֿון
רוח הקודש: מב אונ' זיא שריא מיט גרויטר שטים
אונ' שפראך· געבענשט זייסטו אונטר דען וייברן·
אונ' געבענשט איזט דיא פֿרוכֿט דיינש בויכש: מג
אונ' וואו הער איזט איר דיזש· דש דיא מוטר (פֿון
משיח) איינש הערן צו איר קומט: מד דען נון דא

דיא שטיאי פון דיינם גרוס אין איינן אורן וואר ·
זוא הופפטי דאס קינד אין פריידי אין איינם בויך:
מה אונ׳ וואל דיר · דאס דוא גגלויבט האסט · דען
עס ווירד קיין ווארט פאלן פון אלם · וואס גאט צו
דיר גרעדט האט: מו אונ׳ אריים שפראך · איינה
זיל זאל אכטבארן צו גאט: מז אונ׳ אין רוח זאל
זיך פרייאן אן גאט איינם העלפר: מח דען גאט
האט גזעהן דיא פיין פון זיינר אייד · אונ׳ נון פון נון
אן ווערדן איך אלי גבירדר לויבן: מט דען ער האט
מיט מיר גרויסה (וואונדר) גטאן דער שטארקי ·
אונ׳ הייליג איז זיין נאמי: נ אונ׳ זיינה גנאדי איזט
צו דענן · דיא אין פירכטן · צו גבירדר אונ׳ גבירד:
נא ער טוט העלדן טאטן מיט זיינם ארם · ער צו
שפרייאט דיא האפארטיגן אין דען גדאנקן אירס
הערצנס: נב ער נידריגט דיא שטארקן פום
שטול · אונ׳ ערהיבט דיא נידריגן: נג דיא הונגריגן
פילט ער מיט גוטן · אונ׳ דיא רייכן שיקט ער לער:
נד ער האט ווידר ערגריפן אן דער האנד ישראל
זיינט קנעכטס · צום גדעכטניס זיינר גנאדי: נה
וויא ער גרעדט האט צו אונזרן עלטרן צו אברהם ·
אונ׳ צו זיינם זאמן ביז אין איביגקייט: וגו׳
סז אונ׳ זכריה זיין (דיוחנן) פאטר וויז זאגטי
אונ׳ שפראך: סח גלובט זייא דער הער גאט
ישראל · דען ער האט בזוכט זיין פאלק · אונ׳ אינן
איינה

מיינה ערליזונג גמאכט: סט אונ׳ האט אונז אויף
גשטעלט איין הארן דער הילפי אין דעם הויז דוד
זיינט קנעכטש: ע וויא ער גרידט האט דורך דען
מונד פון דען הייליגן נביאים דיא פון איביגקייט:
עא אונז צו העלפן פון אונזרן פיינדן· אונ׳ פון
דער האנד אלער אונזר האסיר: עב צו טון גנאדי
מיט אונזרן עלטרן· אונ׳ צו גדענקן זיינן הייליגן
בונד: עג דען אייד· וועלכן ער גשווארן האט צו
אברהם אונזרן פאטר אונז צו געבן: עד בשטעראט
צו ווערדן פון דער האנד אונזרר פיינדי· אונ׳ אים
צו דינן אהני פורכט אונ׳ אנגשט: עה אין הייליג
קייט אונ׳ גרעכטיגקייט· אלי טאגי אונזרט לעבנט:
עו אונ׳ דוא קינד ווירשט איין נביא דעט איברשטן
גרופן ווערדן· דען דוא ווירשט גיאן פאר דעם
הערן (משיח)· צו צו ברייטן זייני וועגי: עז צו
געבן זיינם פאלק דיא וויזנשאפט פון דער הילפי
אין פר געבונג איהר זינדן: עח דורך דיא
בארמהערציגקייט דער גנאדי גאטט· דיא ער
הילט אינט· דורך וועלכי אונז בזוכט האט דיא
זון· דיא דא טיינט פון היאל: עט צו טיינן איבר
דיא· דיא אין דער פינשטרניש זיצן אונ׳ אין דעם
שאטן דעט טויטט· אונ׳ גלייך צו מאכן אונזר
פיסי· אונ׳ זיא טרעטן צו מאכן אין
דען וועג דעט פרידט:

Im 3706
S

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305972-p0015-3

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305972-p0016-9

פירו״ש על בראשית מ״ט פס׳ יוד
בשנת תצ״ה לפק

Caluœrii explicatio Gen. XLIX. 10. iudaicogermanice.

CIↃ IↃCCXXXV.

לא יסור שבט וגו׳ עס ווערט ניט
אבווייכן דער צעפטר פון יודה אונ׳ איין געזעץ
געבר פון צווישן זיינן פיסן׳ ביז דאז לאנג
דער שילה קומ׳ אונ׳ דעם ווערט זיין
דער מן האנג דער פעלקר:

שאלה א׳

ווער איז דען דיזר שילה:

תשובה׳ ניאמאנד אנדרש׳ אלז דער משיח׳
וועלכר דא איז דער גרוסי שליח׳ דער
גרוסי געזאנר אדר בוטי געטט׳ אדר ער
איז דער בן שליה׳ איין זון דער נאך געבורט׳
וויא עס רד״ק אין זיינן טרטים אין דעם
וואורט שלה ער קלערט׳ איז עבן דאז פיל
אלז איין זון דער העלמה דער יונגפרויא
(ביטעיה ז׳ י״ד)׳ דאן דיא נאך געבורט ווערט
ניירט אויט דעם געליט דער ווייבס פרזון
גבילדט: עס טפריכט אויך דיזר ראבין
אס אן גלוגגן אורט בטיידליך׳ עד כי יבא
שילה׳ פירושו בנו׳ והנבואה על המשיח׳

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-305972-p0017-5